

PLEASE NOTE! THIS IS SELF-ARCHIVED VERSION OF THE ORIGINAL ARTICLE

To cite this Article: Alastalo, M. ; Suikkala, A. & Salminen, L. (2017) Potilaan kohtaamisen opetus.
Pro Terveys 44:1, 8-9.

MIKA ALASTALO
TiM, Sh, TiF-opiskelija,
Hoitotieteen laitos, Turun yliopisto
Lehtori, Laurea-ammattikorkeakoulu

ARJA SUIKKALA
TiT, post doc -tutkija,
Turun yliopisto, Hoitotieteen laitos
Yliopettaja, Diakonia-ammattikorkeakoulu

LEENA SALMINEN
TiT, dosentti,
Yliopistonlehtori,
Turun yliopisto, Hoitotieteen laitos

Potilaan kohtaamisen opetus

Potilaan kunnioittava kohtaaminen on potilaan oikeus. Koulutukselle tämän kohtaamisen opettaminen on haaste. Oivallisinta on saada potilaat mukaan opetukseen.

Potilaan kunnioittava kohtaaminen on sairaanhoitajan keskeinen eettinen velvollisuus, potilaan oikeus (785/1992) ja sairaanhoitajakoulutuksen osaamisvaatimus (Eriksson ym. 2015). Hoitotyön opiskelijan potilasta kunnioittava kohtaaminen ilmenee potilaan autonomian kunnioittamisena emotionaalisenä herkkyytenä, hoitosuhteen rakentamisena, vuorovaikutuksena sekä potilaan psyykkisen koskemattomuuden turvaamisena (Clucas & Chapman, 2014).

Kunnioittavan kohtaamisen opetus

Amattikorkeakoulujen opetuskäytäntöjen erot näkyvät myös ammatillisen vuorovaikutuksen ja potilaan kohtaamisen opetuksessa. Hoitotyön opiskelijat opiskelevat hoitotyön eettisiä periaatteita, potilaan kohtaamista ja ammatillista vuorovaikutusta. Harjoittelutunneilla he pesivät ja syöttivät toisiaan ja saavat kokemusta potilaana olemisesta. Opiskelijat haastattelevat potilaita opintoihin integroiduissa projekteissa.

Erityisesti potilaan kohtaamista painotetaan, kun kyse on haavoittuvassa asemassa olevien, kuten mielenterveyskuntoutujien, vammaisten ja ikääntyneiden hoitamisesta. Tässä otetaan esiin opiskelijan omien asenteiden ja ammatillisen yhteistyösuhteen kehittymisen näkökulmat. Potilaan kunnioittavaa kohtaamista harjoitellaan myös simulaatioharjoituksissa, jolloin opiskelijoita ohjataan teknisen suorittamisen ohella vuorovaikutukseen potilaan kanssa.

Hoitotyön opetuksessa on keskeistä

huomioida eri-ikäiset potilaat ja heidän tapansa toimia. On ymmärrettävää, että maailma on erilainen nuoren hoitajan ja lähes satavuotiaan potilaan näkökulmasta. Toisinaan kuulee tilanteista, joissa potilaat ovat pahoittaneet mieltensä, kun heitä on sinuteltu. Tässä näkyvät ikä- ja kulttuurierot.

Potilaan kohtaaminen ensimmäistä kertaa

Harjoittelulla on merkittävä rooli kunnioittavan kohtelun oppimisessa. Ensimmäinen harjoittelu on merkityksellinen opiskelijan ammatillisen kehittymisen kannalta. Juuri opintonsa aloittaneen opiskelijan ei ole helppo lähestyä potilasta. Opiskelija ei tiedä, miten keskustelun aloittaisi, mikä voi ilmetä jopa aloitekyvyttömytenä.

Ohjaajan rooli ja häneltä saatu tuki ovat opiskelijalle erityisen tärkeitä, kun harjoitellaan potilaan kohtaamista ja hoitosuhteen luomista. Ohjauksessa huomioidaan opiskelija yksilönä, jotta häntä voidaan tukea kohtaamaan potilaita onnistuneesti.

Muun henkilökunnan ja koko organisaation antama roolimalli on hoitotyön opiskelijalle merkityksellinen, kun opitaan kunnioittavaa kohtelua ja eettistä osaamista, (Brunou, 2009; Rudolfsson ja Berggren, 2012). Tutkimusten perusteella opiskelijat kokevat kuitenkin harjoittelussa myös potilaan epäkunnioittavaa kohtelua (Brunou, 2009; Papastavrou ym. 2016). Opettajan tehtävä on käydä reflektoivaa keskustelua oikeista toimintatavoista.

Asiakaslähtöinen ammatillinen vuorovaikutus ja eettinen toiminta on harjoittelussa yksi arvioinnin kohteista. Arviointitilanne on oiva hetki keskustella potilaan kohtaamisesta ja siihen liittyvistä kehittymistarpeista. Kaiken kaikkiaan opiskelijat saavat potilailta hyvää epävirallista palautetta. Tästä voidaan päätellä, ettei potilaan kohtaamisessa ja ammatillisessa vuorovaikutuksessa ole suurempia ongelmia.

Toisinaan opettajat joutuvat puuttumaan opiskelijoiden epäasialliseen kielenkäyttöön, kuten kiroiluun. Joissakin sairaaloissa on jopa potilasasiamiehelle valitettu opiskelijoiden epäasiallisesta käyttäytymisestä. Tämä on onneksi harvinaista, mutta yksikin tapaus on liikaa.

Uusia menetelmiä kohtaamisen opiskeluun

Hoitotyön opetukseen on kehitetty ja testattu paljon uusia opetus- ja oppimismenetelmiä, kuten simulaatioita ja pelejä. Ne keskittyvät hoitotaitojen oppimiseen, eivätkä niinkään potilaan kohtaamiseen ja vuorovaikutukseen.

Potilaan kohtaamisen ja ammatillisen vuorovaikutuksen oppimiseen tarvitaan uusia menetelmiä, nohtamatta vanhoja hyväksi havaittuja. Eräässä potilasohjauksen opetuksen kehittämisprojektissa opiskelijat kokivat antoisana opiskella sairaanhoitajan ja potilaan ohjauskeskustelua videoneuvottelun kautta (Salminen ym., 2016). He kokivat oppivansa potilaan kohtaamisesta enemmän kuin harjoittelussa, koska pystyivät keskittymään tilanteen seuraamiseen ja analysoimiseen.

Havainnointitutkimusten mukaan opiskelijat sanovat huomioivansa potilaan hyvin. He esimerkiksi tervehtivät ja katsovat potilasta silmiin. Kun tilanteita kuvataan videolle, näin ei aina tapahdukaan. Opiskelijoiden pitäisikin päästä esimerkiksi videoiden avulla analysoimaan omaa toimintaansa. Potilaiden osallistaminen näihin tilanteisiin koetaan haastavaksi. On kuitenkin havaittu, että potilaat tulevat mielellään mukaan ja haluavat olla opettamassa opiskelijoita (Koskinen, 2016; Suikkala ym., 2016).

Kun tarkastelee ammattikorkeakoulujen opetuksen kehittämisprojekteja, huomaa niiden kohdistuvan pääasiassa opetuksen tai hoidon teknologiaan, mutta ei juurikaan potilaan hyvään kohtamiseen tai vuorovaikutustaitoihin. Tämä kuvastaa hoidon teknologia- ja tehtäväkeskeisyyttä. Aika ajoin voi kysyä, onko hoitamisen ydin hukassa, vaikka puhumme potilaskeskeisestä hoitotyöstä.

Potilaan tärkeä rooli hoitotyön koulutuksessa

Terveyspalveluiden käyttäjien roolia hoitotyön koulutuksessa tulee edelleen vahvistaa. Kun tutkitaan potilas-opiskelijasuhdetta, (Suikkala, 2007, Koskinen 2016) potilailla ja opiskelijoilla ovat jossakin määrin erilaiset näkemykset. Potilaat odottavat opiskelijoilta hoitoteknisen osaamisen sijaan vuorovaikutusta, läsnäoloa ja kuuntelemista. Opiskelijat tiedostavat tämän, mutta usein heidän on helpompi opiskella hoitotyön tehtäviä kuin

asettua yhteystyösuhteeseen potilaan kanssa. Potilaat jäävätkin opiskelija-potilassuhteissa helposti hoidon vastaanottajiksi tai toiminnan kohteiksi sen sijaan, että osallistuisivat aktiivisesti oman tilanteensa asiantuntijoina oppimisprosessiin.

Potilaan roolia oppimisessa voidaan vahvistaa, kun siirrytään potilaasta oppimisesta potilaan kanssa oppimiseen. Hyviä kokemuksia on saatu harjoittelusta opiskelijamoduulissa, jossa opiskelijatiimi hoitaa itsenäisesti ennalta sovittuja potilaita ohjaajan seurassa taustalla, niin että hän tarvittaessa varmistaa ja tukee opiskelijoita hoidossa (Manninen, 2014). Opiskelijamoduulissa itsenäisesti toimiessaan opiskelija pääsee luontevaan vuorovaikutussuhteeseen potilaan kanssa ja potilaan osuus oppimisprosessissa vahvistuu.

Potilaat mukaan opetukseen

Kun opitaan kohtaamaan potilas, on keskeistä saada potilaat mukaan opetukseen. Suhde potilaaseen on yksi opiskelijoiden tärkeimmistä, mutta myös haasteellisimpina koetuista asioista. Harjoittelun aikana tulee kiinnittää huomiota hyvän potilas-opiskelijasuhteen ja potilaan kohtaamisen edellytyksiin.

Potilaat ovat halukkaita osallistumaan opiskelijoiden oppimisprosessiin ja heille on tärkeää kokea voivansa olla hyödyksi opetuksessa. Potilaat voivat olla opiskelijoiden parhaita opettajia ja innostajia ja edistää tulevien hoitotyöntekijöiden ammattitaitoa. (Suikkala, 2007; Suikkala ym., 2016.)

On oma haasteensa siirtää koulutuksen aikana opittu kunnioittava kohtaaminen työelämään. Kuinka vastavalmistunut sairaanhoitaja voi säilyttää potilasta kunnioittavan asenteensa, kun hän siirtyy yksikköön, jossa kohtaa usein epä-kunnioittavia toimintatapoja (Clucas ja Chapman, 2014.) Yhä edelleen potilaan kunnioittava ja arvokas kohtaaminen on hoitotyön keskiössä, ja meidän kaikkien - hoitajien, hoitotyön johtajien ja hoitotyön opettajien - vastuulla on edistää tämän keskeisen periaatteen oppimista.

LÄHTEET > SIMULIA 17

POTILAAN KOHTAAMISEN OPETTAMINEN
LÄHTEET ▶ sivulta 9

Brunou S. 2009. Sairaanhoidajaopiskelijoiden ohjattujen käytännön harjoittelujen aikana ilmenneet eettiset ongelmat. Väitöskirja, Hoitotieteen laitos, Lääketieteellinen tiedekunta, Turun yliopisto.

Clucas C. & Chapman HM. 2014. Respect in final-year student nurse-patient encounters – an interpretative phenomenological analysis. *Health Psychology & Behavioural Medicine*. 2, 671–685.

Eriksson E., Korhonen T., Merasto M. & Moisio EM. 2015. Sairaanhoidajan ammatillinen osaaminen – Sairaanhoidajakoulutuksen tulevaisuus – hanke. <https://sairaanhoidajat.fi/wp-content/uploads/2015/09/Sairaanhoidajan-ammattilinen-osaaminen.pdf> luettu: 7.1.2017

Koskinen S. 2016. Nursing students and older people nursing. Towards a future career. Väitöskirja, Hoitotieteen laitos, Lääketieteellinen tiedekunta, Turun yliopisto.

Manninen K. 2014. Experiencing authenticity – The core of student learning in clinical practice. Väitöskirja, Karolinska institutet.

Papastavrou E., Efstathiou G., Andreou C. 2016. Nursing students' perceptions of patient dignity. *Nursing Ethics*. 23, 92–103.

Rudolfsson G. & Berggren I. 2012. Nursing students' perspectives on the patient and the impact of the nursing culture: a meta-synthesis. *Journal of Nursing Management*. 20, 771–781.

Salminen L, Mohn A, Syrjäläinen-Lindberg M, Franck T & Tarr T. 2016. Potilas luokassa? *Pro Terveys* 43 (4), 12–13.

Suikkala A. 2007. Nursing student-patient relationship and associated factors. Väitöskirja, Hoitotieteen laitos, Lääketieteellinen tiedekunta, Turun yliopisto.

Suikkala, A., Kivellä, E. & Käyhkö, P. 2016. Collaborative learning in gerontological clinical settings: the students' perspective. *Nurse Education in Practice* 17, 229-34.